

373.3.091.2(075)

В 92

Міністерство освіти України
Криворізький державний педагогічний університет

**ВИКЛАДАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ШКОЛИ**

Навчальний посібник

Випуск 4

Кривий Ріг: ПП Видавничий дім

1999

I. Бесіда з класом.

1. Де знаходиться криничка? Хто її викопав?
2. Опишіть, як було біля кринички?
3. Чим пригостила криничка? Яка в неї водиця? Чи пробували ви водицю із справжнього джерела?

II. Лексичні вправи.

1. Доберіть з уяви слова, назви ознак, які б допомогли розширити опис кринички.

2. Випишіть слова, назви дій, що вжиті в переносному значенні. Доберіть до них слова, близькі за значенням.

3. Якими ви уявляєте собі глиняний кухлик? Додайте кілька слів, назв ознак.

4. Слова минають, звернули, подає введіть у словосполучення. Поясніть їх можливі значення.

5. Прослідкуйте, яке значення має слово чистою у поданих висловах: *чиста вода, чистий папір, чиста душа*. Однозначне чи багатозначне це слово?

6. Як ще називають криничку? Доберіть слова, близькі за значенням. Які прислів'я і приказки можна дібрати до даного тексту.

III. Завдання: Напишіть творчий переказ.

Навчаючи дітей писати перекази, ми вчимо їх насамперед спостерігати, порівнювати і узагальнювати факти, події, давати їм власну оцінку, розкривати певні закономірності, грамотно й логічно, образно й зрозуміло.

РОБОТА НАД ПОПЕРЕДЖЕННЯМ МОВЛЕННЕВИХ ПОМИЛОК МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.

(Н. І. Білокопна).

Навчання мови в початкових класах, згідно програми середньої загальноосвітньої школи, спрямоване на розвиток мовленнєвих умінь і навичок школярів. Для цього учні повинні засвоїти теоретичні знання про текст та вміти самостійно зв'язно висловлюватись в усній та письмовій формі.

Для реалізації практичного мовленнєвого спрямування потрібно навчити молодших школярів:

- продумувати зміст, визначати тему та основну думку;
- логічно впорядковувати структуру тексту: зачин, основна частина, кінцівка;
- добирати точні та виразні слова, правильно будувати речення;
- контролювати правильність сказаного, удосконалювати своє мовлення.

Спостереження на уроках мови у різних школах міста, аналіз творчих учнівських робіт дозволяє зробити висновок, що більшість вчителів без відповідної системи, а подекуди й просто формально вчать своїх вихованців

редагувати (вдосконаливати) свої власні висловлювання. Практика свідчить, що все зводиться тільки до виконання роботи над помилками, які виправив учитель. Учні при цьому тільки зорозво сприймають виправлене та оцінку.

Досвід творчо працюючих вчителів показує, що було б краще, якщо навчити учнів аналізувати готові зразки, пропонувати їм для редагування вправи, складені на основі дитячої мови, бо саме такий матеріал близький та зрозумілий молодшим школярам, а це сприяє утворенню імунітету проти неточності, невиразності, бідності мови. Крім того, якщо вчителі будуть використовувати систему закодованих зауважень, як це роблять мовці середніх класів, або запропонують свої знаки коректури ( ), то це дасть змогу сформувати вміння доречно вживати слова чи речення, стежити за послідовністю викладу матеріалу, буде для учнів хорошим стимулом до усвідомленого виправлення своїх помилок.

Отже, наводимо зразки вправ на редагування, які допоможуть вчителю попередити мовленнєві помилки учнів. Ця група вправ має на меті сформувати вміння удосконаливати власні висловлювання, вчить уважно ставитися до кожного слова.

Вправа 1. Змініть порядок речень так, щоб утворився текст.

Два півники.

Переможений закохався у курник і принишк там. Раптом налетіла шуліка, схопила горлана і забрала собі на обід. Два молоденьких півника побилися, і один переміг іншого. Переможець в ту ж мить злетів на тин, замахав крилами і закричав: ку-ку-рі-ку!

Вправа 2. Логічно впорядкуйте речення, щоб вийшов текст. Доберіть до нього заголовок.

Щодня ходила лисичка курочок красти. Лисичка вирвалася. Побачили її собаки. А хвостик у собак зостався. Кинулися до лисички і схопили її за хвіст.

Вправа 3. Прочитайте текст. Відредагуйте його так, щоб розкрити тему розповіді.

Витівниця.

Моя киця Мурка – велика витівниця. Вона вся чорна. Тільки вухка і ніс білі, як сніг. Та ще на лівій передній лапці ніби біла шкарпетка одягнена. Шерсть у Мурки гладенька і блищить на сонці. А коли Мурку розчісуєш у темноті, від неї так і летять іскри.

Вправа 4. Відредагуйте, усунувши невиправдані повтори.

Совеня.

У лісі ми знайшли гніздо. Там було совеня. Совеня не вмiло лiтати. Ми взяли совеня iз гнiзда. Совенятко голосно запищало. Раптом на нас налетiла сова. Очi їй блищали.

Ми повернули совеня у гнiздо.

Вправа 5. Знайдiть слова, що вжитi у невластивому їм значеннi.

1. На городi я збирала яблука.
2. В музеї було цiкаво, там тьотя розповiдала про наше мiсто.

Вправа 6. Знайдiть зайвi слова-прикметники. Вiдредагуйте речення.

1. Повiває маленький вiтерець, тихо гойдаються дерева.
2. Моє цуценятко дуже любить солодкий цукор.
3. На фермi ми бачили маленьких телят, ягнят.

Вправа 8. Переконструйте текст-мiркування у текст-опис. Доберiть заголовок.

Кiт – корисна свiйська тварина. Він ловить мишей.

Вправа 9. В поданих реченнях є логiчні помилки. Знайдiть їх i усуньте.

1. Дзвенять струмки, свiтить тепле сонечко, тане снiг, зеленiють садки, вулицi, лiси та iншi рослини.
2. Навкруги лiс, яскравi квіти, зелена трава та велика галявина.
3. В нашому лiсi росте багато дерев та ялинок.
4. Дiти побiгли вперед, а назустрiч їм – курiнь.

Виконання таких вправ допоможе молодшим школярам не тiльки засвоїти граматичнi знання i мовленнєвi навички, але й сформує у них розумiння рiзних типiв текстiв у залежностi вiд мети висловлювання. Вправи на редагування орієнтують дiтей на самостiйний вибiр найбільш влучних слiв i граматичних форм, розвиває умiння бачити невідповiднiсть мовних засобiв метi i умовам спiлкування.

ТВОРЧI РОБОТИ В ПОЧАТКОВIЙ ШКОЛI.

(М. Я. Будник).

Шкiльний твір – це особливий вид iнтелектуальної дiяльностi дiтей. Змiст його залежить вiд iнтелектуальної творчої i репродуктивної уяви школяра, вмiння кожного образно й логiчно мислити, спостерiгати життя i природу, використовувати знання з лiтератури та мистецтва, доступнi зображальнi засоби. На викладi й обсязi творчої роботи учня позначаються його вiк, життєвий досвiд, розумовi здiбностi, ерудицiя, словниковий запас тощо.